

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Ref: 16/1583- (16/39474) - KM289

Protokoll fra møte i Kirkerådet 7.-9. desember 2016

7. – 9. desember 2016

Clarion Hotel, Stavanger

Til stede:

Kristin Gunleiksrud Raaum (leder)
Gunnar Winther
Ole Kristian Bonden
Leif Christian Andersen
Olav Myklebust
Linn Strømme Hummelvoll
Trygve Rø
Helga Haugland Byfuglien

Harald Hegstad (nestleder)
Karin-Elin Berg
Jan Olav Olsen
Kari Helene Skog
Agnes Sofie Gjeset
Kjersti Bragestad. Boge
Anne Jorid Gjertsen

Fra Mellomkirkelig råd
Fra Samisk Kirkeråd

Kristine Sandmæl (leder)
Sara Ellen Anne Eira (leder)

Førfall:

Anne Berit Evang
Ivar Braut

Til stede fra sekretariatet:

Jens-Petter Johnsen
Jan Rune Fagermoen
Paul Erik Wirgenes
Berit Hagen Agøy
Øyvind Meling

Gerd Karin Røsæg
Ingeborg Dybvig
Ole Inge Bekkelund
Risten Turi Aleksandersen

Møtet ble ledet av Kirkerådets leder Kristin Gunleiksrud Raaum.

Det var ingen innvendinger til innkalling eller saksliste.

Som innledning til møtet holdt leder en tale som legges ved protokollen.

Saksliste

- KR 55/16** Orienteringssaker
- KR 56/16** Referatsaker
- KR 57/16** Tilsetting av biskop i Stavanger bispedømme
- KR 58/16** Oppnevning av styre for tilleggsgavefondet
- KR 59/16** Høring – ordning for utpeking av biskoper
- KR 60/16** Årsplan 2017 for dei sentralkyrkjelege råd
- KR 61/16** Budsjett 2017 for rettssubjektet Den norske kirke og de sentralkirkelige råd
- KR 62/16** Statsbudsjettet 2018 – satsingsområder og budsjettbehov for rettssubjektet Den norske kirke
- KR 63/16** Kontrollutvalg og etablering av internrevisjon 2017
- KR 64/16** Val av revisor
- KR 65/16** Forsøksordning med felles menighetsråd for flere sokn
- KR 66/16** Vigsel og forbønn 2017
- KR 67/16** Sluttrapport skaperverk og bærekraft
- KR 68/16** Samvirke mellom Den norske kirke og barne- og ungdomsorganisasjonene
- KR 69/16** Oppnevning av medlemmer til KAs landsråd
- KR 70/16** Endringer i Kirkemøtets forretningsorden
- KR 71/16** Endring av menighetsgrenser og menighetsnavn i Døvekirken
- KR 72/16** Kirkemøtets fordeling av midler for 2018 og orientering om budsjett for 2017
- KR 73/16** Forslag til styremedlem for Opplysningsvesenets fond
- KR 74/16** Oppnevning til styret i Norges Kristne Råd 2017 – 2020

KR 55/16 Orienteringssaker

- KR 55.1/16** Høringssvar til forslag til ny lov om omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere (omsorgsloven)
- KR 55.2/16** Høringssvar til forslag til endringer i trygderegelverket i lys av asylsøkersaken
- KR 55.3/16** Høringssvar til forskrift til fordeling av herrelaus arv til frivillig verksemd til fordel for barn og unge
- KR 36.4/16** Høringssvar til endring i utlendingsforskriften § 18-14 – vilkår for fengselsstraff og ulovlig opphold

Orientering ved Kirkerådets direktør

1. Begravelse Anne Tvetter, sittet blant annet 20 år i Kirkemøtet.
2. Reformasjonsjubileet – omfattende program som ligger på nettet.
3. BM ved visepreses og KR ved direktør har møtt «Søndagsåpent-utvalget»
4. Ut- og innmeldingstall, ca 40.000 utmeldt, også økning i innmeldingstall.
5. KR's leder og direktør hatt møte med Normisjon
6. Avholdt prostekonferanse, et samarbeid mellom departementet, BM og KR.
7. Hovedverneombudskonferanse avholdt, KR's direktør, HR-sjef og direktør i adm.avdelingen deltok
8. Pågående prosess rundt mulig flytting av Kirkerådets sekretariat, aktuelt sted er Oslo Hospital. Kommer som sak til KR i mars.
9. Hovedavtale og tariffavtale ferdig forhandlet. Lokale særavtaler og tilpasningsavtale gjenstår, forhandles 21. og 22.desember. Er i rute i forhold de tekniske systemer som skal være på plass pr 1.1.2017.Dette har vært mulig gjennom et godt samarbeid mellom medarbeidere ved bispedømmekontorene og KR.
10. Revisor er på plass, det samme gjelder forsikringer. Revisor påpekt at egenkapitalen er for lav.
11. Prosessen med virksomhetsoverdragelsen har vært enorm.

Orientering ved Mellomkirkelig råds leder

1. MKR avholdt møte med åpent seminar om situasjonen for de kristne i Midt-Østen
2. Jobber med en sak om Trosfrihet og minoritetsbeskyttelse.
3. Oppnevnt personer til å representere Dnk i Nådens Fellesskap, gruppen vil bli supplert med en fra BM.
4. Oppfordret til å foreslå kandidater til ny president i Det lutherske Verdensforbund.

Orientering ved Samisk kirkeråds leder

1. Møte i SKR avholdt i Karasjok
2. Støtteerklæring Standing Rock i Nord Dakota, SKRs nestleder deltok med appell på arrangement sammen med Green Peace i Oslo.
3. Møte med Sametinget hvor behovet for en sannhets- og forsoningskommisjon ble drøftet.
4. Tråante 2017 – 100 årsmarkering i Trondheim for det første offisielle samiske landsmøte.
5. Møte med Karasjok menighet, en klar utfordring å få unge engasjert i kirken.
6. SKR deltok på Salmesangkveld i kirken hvor julen synges inn.

Orientering fra BM ved preses

1. Olavsstipend tildelt Ellen Aasland Reinertsen i Oslo, prosjekt knyttet til trosopplæring og Rose-Marie Skarsten i Bergen, bruk av bilder i Trosopplæringen.
2. Ved BMs åpning innledningsforedrag om samarbeid kirke – skole, bl.a vedr skolegudstjeneste forut for jul.
3. Prostekonferanse avholdt i Bodø i oktober.
4. Reformasjonsmarkeringen – Økumenisk bønnegudstjeneste i Lund domkirke 31.oktober hvor bl.a pave Frans var tilstede.
5. Reformasjonsjubileet – planlegges lokale og regionale markeringer, bl.a med en stor markering i Bergen. Stortinget vil arrangere et seminar høsten 2017.
6. Luthers forhold til jødene, problematisk. Tematiseres på et seminar i 2017. Bispemøtet kom også med en uttalelse 26.november.
7. Vedtak 2015 Veggen til vigslet tjeneste – utredning nå ferdigstilt og blir overlevert BM.
8. Utarbeidet Vegledning til ny vigselsliturgi, denne ferdigstilles rett etter at liturgien er vedtatt.

Vedtak KR 55/16   Orienteringssaker

Kirkerådet tar de fremlagte sakene til orientering.

KR 56/16 Referatsaker

- KR 56.1/16** Referat fra møte i Samarbeidsrådet for overgrepssproblematikk
30.09.16
- KR 56.2/16** Protokoll fra møte i Mellomkirkelig råd oktober 2016
- KR 56.3/16** Protokoll fra Bispemøtet oktober 2016
- KR 56.4/16** Protokoll fra møte i Utvalg for ungdomsspørsmål (Ufung)
november 2016
- KR 56.5/16** Utdrag av protokoll fra møte i Mellomkirkelig råd november 2016

Vedtak KR 56/16 Referatsaker

Kirkerådet tar de fremlagte sakene til orientering.

KR 57/16 Tilsetting av biskop i Stavanger bispedømme

Sammendrag

Stavanger bispedømmeråd har nominert 5 kandidater til den ledige stillingen: sokneprest Ivar Braut, prost Helge S Gaard, prost Torstein Lalim, prodekan Bård Mæland og prost Sigrid Sigmundstad.

Etter den kirkelige avstemning forelå det tre aktuelle kandidater til stillingen som biskop i Stavanger: Braut, Gaard og Mæland. Mæland trakk imidlertid sitt kandidatur, slik at Lalim rykket opp som nr. 3.

Skriftlig avstemming gav følgende resultat:

Ivar Braut	8 stemmer
Torstein Lalim	5 stemmer
Helge S Gaard	2 stemmer

Vedtak KR 57/16   Tilsetting av biskop i Stavanger bispedømme

Kirkerådet tilsetter Ivar Braut som biskop i Stavanger bispedømme.

KR 58/16 Oppnevning av styre for tilleggsgavefondet

Sammendrag

Saken gjelder oppnevning av representanter fra Kirkerådet til styret i Tilleggsgavefondet. Fondet og dets formål er omtalt i statuttene i §1 og 2.

§ 3 omtaler styresammensetning og oppnevning.

Kirkerådet skal oppnevne to representanter samt et varamedlem til styret for neste fireårsperiode.

Vedtak KR 58/16   Oppnevning av styre for tilleggsgavefondet

Kirkerådet oppnevner for perioden 1.1.2017 – 31.12.2020:

Medlemmer:

Harald Hegstad

Toril Kristiansen

Varamedlem:

Sven Erik Ottersen

KR 59/16 Høring – ordning for utpeking av biskoper

Sammendrag

Kirkemøtet 2012 vedtok at det i det videre arbeid med kirkeordningen burde skje en fullstendig gjennomgang av regelverket for nominasjon og tilsetting av biskoper, der også alternativer for utpeking av biskoper vurderes. Fra 1. januar 2017 vil biskopene ikke lenger være tjenestemenn underlagt tjenestemannsloven, men tilsatt i Den norske kirke. Det vil etter dette være opp til Kirkemøtet å fastsette regler om hvordan biskoper skal utpekes.

Kirkerådet hadde lagt opp til at Kirkemøtet i 2016 skulle gjøre et valg om hvilken type ordning en skulle gå inn for, enten en ordning med rent bispevalg, tilsetting i et særskilt tilsettingsorgan eller tilsetting i Kirkerådet. Kirkemøtet valgte ikke å ta stilling til forslaget, men ba Kirkerådet utrede spørsmålet videre og legge det frem for Kirkemøtet.

Som en oppfølging av Kirkemøtets tidligere vedtak legges det opp til å sende ut en høring med alternative regelforslag med utgangspunkt i de tre mest aktuelle ordningene. Høringen skiller seg fra veivalghøringen, som ble gjennomført våren 2015, ved at den også skisserer aktuelle regelforslag, samt går mer detaljert inn på de ulike elementene i ordningene.

Kirkerådet legger opp til endelig behandling av denne saken på Kirkemøtet 2018.

Vedtak KR 59/16   Høring – ordning for utpeking av biskoper

Kirkerådet vedtar høringsnotatet om *Ordning for utpeking av biskoper*.

Enstemmig vedtatt.

KR 60/16 Årsplan 2017 for dei sentralkyrkjelege råd

Sammendrag

Årsplan for dei sentralkyrkjelege råd er utarbeidd med grunnlag i Kyrkjemøtet sine føringar og forslag til budsjett for 2017, KR-sak 61/16. Risiko-vurderinga for Kyrkjerådet ligg også til grunn for prioriteringar i årsplanen.

Forslag til årsplan som ligg ved denne saka følgjer den same inndelinga som årsplanen som Kyrkjerådet vedtok for 2016 (KR-sak 71/15). Dei fire fyrste punkta er henta direkte frå Kyrkjemøtet sitt Visjonsdokument 2015-2018 (KM-sak 07/14):

1. Gudstenestelivet blomstrar
2. Fleire søker dåp og trusopplæring
3. Folkekyrkja engasjerer seg i samfunnet
4. Fleire får lyst til å arbeide i kyrkja
5. Gjennomføre forvaltningsreformen
6. Den globale kyrkja sin einskap blir gjort synleg i felles vitnesbyrd og oppdrag i verda

I planen er det utarbeidd fleire resultatmål innanfor kvart hovudmål. Planen omfattar berre det som er verksemda til det som i dag er Kyrkjerådet, Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd slik som tidlegare. Den omfattar ikkje plan for heile rettssubjektet Den norske kyrkje då det fyrst trer i kraft frå 1.1.2017. For seinare år er det naturleg å leggje fram plan/planar for heile rettssubjektet. Tidlegare år har planen vore meir omfattande fordi den har omhandla driftsoppgåver, utviklingsoppgåver og innovasjon. For 2017 syner planen meir reindyrka utviklingsoppgåver eller heilt særskilte oppgåver samt innovasjon eller nyskaping. Driftsoppgåvene som ikkje blir endra, fortsett som tidlegare utan at det er omtala i planen.

Vedtak KR 60/16   Årsplan 2017 for dei sentralkyrkjelege råd

1. Kyrkjerådet vedtek forslag til årsplan for dei sentralkyrkjelege råd sitt arbeid i 2017 med dei endringar som framkjem i møtet.
2. Dersom dei økonomiske rammene tillet strategiske satsingar ut over årsplanen, gjev Kyrkjerådet fullmakt til direktøren å auke planomfanget for dei sentralkyrkjelege råd i tråd med forslag til budsjett 2017 i sak KR 61/16.

Samrøystes vedteke.

KR 61/16 Budsjett 2017 for rettssubjektet Den norske kirke og de sentralkirkelige råd

Sammendrag

Budsjett for rettssubjektet Den norske skal dekke virksomheten i Kirkerådet, Bispemøtet, Kirkelig Utdanningssenter i Nord (KUN), Svalbard kirke og bispedømmerådene. Driftsbevilgningene tildeles på kap. 0340 post 70 i statsbudsjettet.

I statsbudsjettet for 2017 foreslår KUD en tildeling på 1 913 042 mill kr. Av dette holder KUD tilbake ca 5 mill kr ifm embedsmenn som reserverer seg mot virksomhetsoverdragelsen. I denne saken brukes derfor tallet 1 908 042 som størrelsen på tildelt ramme. I realiteten innebærer dette en vesentlig manglende finansiering av den virksomheten som går ut av staten 1.1.2017. Statsbudsjettet vedtas av Stortinget i desember. De endelige rammene fra staten er ikke kjent når denne saken ferdigstilles til Kirkerådet. Endelig tildelingsbrev utstedes først på nyåret. Budsjettforslaget medfører derfor redusert tildeling til bispedømmeråd og Kirkerådet. Også trosopplæringen har tatt sin andel av kuttene.

Budsjettet er utarbeidet på grunnlag av forslagene til rammetilskudd i statsbudsjettet for 2017. Tildeling av ytterligere midler må gå til å dekke utgifter i bispedømmerådene og Kirkerådet. Det foreslåtte budsjettet er i balanse.

Siden Den norske kirke blir opprettet som et nytt rettssubjekt er det også foreslått en åpningsbalanse for det nye rettssubjektet, som først blir endelig avklart på nyåret når regnskapene i Kirkerådet og bispedømmerådene for 2016 er avsluttet. Det sentrale elementet i forslag til åpningsbalansen er egenkapitalen. KUD foreslår at det bevilges et engangstilskudd til egenkapital på 100 mill kr på kap 0340 post 72 og et tilskudd til oppgjør av feriepengeforpliktelser fra 2016 på kap 340 post 73 på kr 125 mill kr.

Vedtak KR 61/16   Budsjett 2017 for rettssubjektet Den norske kirke og de sentralkirkelige råd

1. Kirkemøtets fordelingsvedtak er gjort under forutsetning av at dagens kostnadsnivå videreføres og pris- og lønnsvekstjusteres. Dette vilkåret kan vanskelig sees oppfylt. Kirkerådet har derfor foretatt fordelingen mellom alle de ulike tilskuddsgruppene slik at det samlet sett er en god fordeling mellom de ulike

formålene. Dette legges frem til Kirkemøtet til orientering, og med oppfordring til Kirkemøtet i 2017 til å gi føringer for fordeling av tilskuddet for 2018.

2. På grunnlag av budsjetttrammen i forslag til statsbudsjett for 2017 kap. 0340 post 70, vedtar Kirkerådet det fremlagte forslag til fordeling innenfor de enkelte budsjett- grupper:

Gruppe 1A

	Beløp i hele 1000 kr
Rettssubjekts-kostnader inkl. pensjon	284 590
Kirkerådet og BM (KUN er lagt på rettssubjektnivå)	84 321
Til fordeling BDR	1 098 732
Totalt	1 467 643

Fordeling mellom BDR følger fordelingsnøkler i vedtakets pkt 3.

Gruppe 1B Tilskudd til trosopplæring, domkirker og diakoni og undervisning i Den norske kirke	Budsjett 2017
Trosopplæring	290 784
Oslo og Nidaros domkirker	5 000
Diakoni, undervisning og kirkemusikk m.m.	136 400
Sum tilskudd	432 184

Gruppe 1B

Gruppe 2: Internasjonale og økumeniske organisasjoner
Kr 10 mill.

Gruppe 3

Gruppe 3 Andre institusjoner og kirkelige formål (tall i 1000 kr)	Budsjett 2017
Døvekirkene	11 030
Kristent arbeid blant blinde	335
Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning	6 500
Kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep	3 980
Samisk bibeloversettelse (Det Norske Bibelselskap)	1 670
Sum tilskudd	23 515

3. Dersom det blir bevilget en større økonomisk ramme i statsbudsjettet skal ytterligere midler fordeles som følger:

Mottaker: Fordelingsnøkkel:

Kirkerådet:	5,7 % (Kirkerådets andel av driftsbudsjettene)
Gruppe 1 B (Trosopplæring)	20,2 %
Til fordeling BDR:	74,1 %

Deretter (ny 100%):	
Oslo	12,3 %
Borg	10,2 %
Hamar	9,0 %
Tunsberg	8,9 %
Agder og Telemark	9,7 %
Stavanger	8,0 %
Bjørgvin	12,2 %
Møre	6,2 %
Nidaros	9,6 %
Sør-Hålogaland	6,8 %
Nord-Hålogaland	7,1 %

4. Det er ikke tilgjengelige midler til å realisere Kirkemøtets strategiske satsinger. Det fremmes egen sak til Kirkerådets møte i mars 2017 med forslags om å bruke deler av Kirkens Landsfond til et rekrutteringsprosjekt.
5. Kirkerådet vil jobbe for å skape så gode prosesser som mulig på bakgrunn av erfaringene med budsjett for 2017, som vil bli lagt frem for Kirkerådet til orientering.
6. Budsjett for Kirkerådets sekretariatet legges frem på neste møte i Kirkerådet.

Enstemmig vedtatt.

KR 62/16 Statsbudsjettet 2018 – Satsingsområder og ressursbehov for Den norske kirke

Sammendrag

Kirkerådet og Bispedømmerådene skal i januar 2017 melde inn behov for satsinger og ressursbehov på statsbudsjettet for 2018. Målet med dette dokumentet er å peke på viktige utviklingsbehov i rettssubjektet Den norske kirke som har konsekvenser for driftsrammene fremover.

Hovedområdene for prioriteringer av ressursbehov i 2018 budsjettet må sees i sammenheng med den gjennomførte virksomhetsoverdragelsen og tildelingene i statsbudsjettet for 2017, og ta sikte på at rettssubjektet Den norske kirke får justert og balansert driftsutgifter/kapital for å fylle de forventninger som stilles til å være Norges folkekirke iht Grunnlovens § 16. Kirkerådet ser at det er nødvendig med en vesentlig satsing for å møte utfordringene som både er knyttet til virksomhetsoverdragelsen og kirkens virke:

1. driftstilskuddet fra staten videreføres minimum på dagens nivå, og pris- og lønnsvekst- justeres
2. omstillingsmidler for å styrke organisasjonen
3. prestedtjenesten og rekruttering til kirkelige stillinger styrkes
4. midler til gjennomføring av valg
5. egenkapitalen styrkes ytterligere for å håndtere fremtidig risiko og behov for kommende investeringer

Det legges til grunn at tilskuddet til rettssubjektet Den norske kirke videreføres i 2018 på 2017-nivå, tillagt pris- og lønnsvekst. Alle særskilte forhold som har årsak i opprettelsen av Dnk som eget rettssubjekt, med påfølgende virksomhetsoverdragelse av de ansatte, blir belyst for seg. Den ordinære driftsbevilgningen blir derfor ikke behandlet særskilt i denne saken, men forutsettes videreført.

Når det foreslås prioriteringer på statsbudsjettet for 2018, er dette gjort på bakgrunn av tidligere forslag fra Kirkerådet og bispedømmerådene, bevilgninger som er gitt i løpet av de senere årene, samt behov som følge av virksomhetsoverdragelsen.

Saksbehandling

Jan Olav Olsen fremmet følgende forslag til tilleggstekst:

- Bevilgningssum 2017: Stortingets fastsetting av beløp slik det kommer frem i tildelingsbrevet til Kirkerådet.
- Forut for Kap. 340 post 70 skrives det: Økte tilskuddsmidler.

Administrasjonen tok dette inn i sitt forslag til vedtak.

Kirkerådet vedtar prioritering av satsingsområder og ressursbehov for statsbudsjettet 2018 i følgende rekkefølge:

Bevilgningssum 2017: Stortingets fastsetting av beløp slik det kommer frem av tildelingsbrevet til Kirkerådet.

Økte tilskuddsmidler:

Kap. 340 post 70 Tilskuddsmidler

1. Driftstilskuddet fra staten videreføres minimum på dagens nivå og pris- og lønnsvekstjusteres med 3%	58 mill kr
2. Omstillingsmidler for å styrke organisasjonen	30 mill kr
3. Prestetjenesten og rekruttering til kirkelige stillinger styrkes	30 mill kr
4. Midler til gjennomføring av valg (ber om 20 mill kr i 2018 som forberedelse til valg og 60 mill i 2019 for gjennomføring av valg)	20 mill kr
Totalt:	138 mill kr

Kap 340 post 72 Tilskudd til egenkapital for Den norske kirke

Styrking av egenkapitalen med kr 300 mill, til ca 20% av omsetningen. Med kr 100 mill bevilget for 2017 vil egenkapitalen da utgjøre totalt kr 400 mill	300 mill kr
---	--------------------

Enstemmig vedtatt.

KR 63/16 Kontrollutvalg og etablering av internrevisjon 2017

Sammendrag

Som en del av etableringen av en forsvarlig økonomiforvaltning for rettssubjektet Den norske kirke fra 1.1.2017 foreslås det å etablere en egen internrevisjon. En ekstern revisjonsleder, tilknyttet ulike medarbeidere fra bispedømmesekretariatene, vil kunne utgjøre denne internrevisjonsfunksjonen. Dette vil være en kostnadseffektiv måte å sikre god internkontroll og effektiv forvaltning i hele rettssubjektet. Ved anskaffelsen av ekstern leder av internrevisjonen, kan det fra samme leverandør skaffes sekretariatsbistand til det nye Kontrollutvalget, for å oppfylle Kirkemøtets vedtak i sak KM 14/16

Vedtak KR 63/16   Kontrollutvalg og etablering av internrevisjon 2017

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkerådet etablerer internrevisjon i 2017.
2. Kirkerådet anskaffer ekstern leder til internrevisjonen.
3. Kirkerådet anskaffer i den samme anskaffelsen uavhengig sekretærkompetanse til Kontrollutvalget for å oppfylle vedtak i sak KM 14/16.

Vedtatt mot én stemme.

KR 64/16 Val av revisor

Sammendrag

Frå 1. januar 2017 overdreg Staten den delen av kyrkja som i dag er statleg sektor til rettssubjektet Den norske kyrkje. Rettssubjektet Den norske kyrkje får då ikkje høve til å nytte statlege tenester som i dag er kostnadsfrie. Revisjon frå Riksrevisjonen er eitt døme. Som ein del av verksemdsoverdraginga har Kyrkjerådet utlyst konkurranse om avtale med ekstern revisor. Svarfrist var 1. september 2016, og i alt syv leverandørar leverte tilbod basert på fire vurderingskriterie: pris/honorar, kapasitet og kompetanse, erfaringar frå revisjon av liknande verksemder og revisjonsutføring.

Tilboda blei grundig evaluerte og berekna i samsvar med kriteria. Kyrkjerådet har brukt ekstern juridisk kompetanse for å sikre berekningane og at konkurransereguleringa blei følgd.

Ernst & Young var den leverandøren som oppnådde flest poeng i konkurransen. Dei hadde det mest fordelaktige tilbodet og vart tildelt oppdraget.

Kyrkjemøtet 2016 fatta vedtak i sak 14/16 om at avtalen med ny ekstern revisor skulle leggas fram for Kyrkjemøtet for endeleg godkjenning.

Vedtak KR 64/16   Val av revisor

Kyrkjerådet rår til at Kyrkjemøtet gjer følgjande vedtak:

Kyrkjemøtet godkjenner Kyrkjerådet si avtale med ekstern revisor ved firmaet Ernst & Young.

Samrøystes vedteke.

KR 65/16 Forsøksordning med felles menighetsråd for flere sokn

Sammendrag

Etter at forsøkshjemmelen i kirkeloven § 5 fjerde ledd trådte i kraft fra 1. juli 2001, og i forbindelse med oppfølgingen av Kirkerådets kirke/stat-utvalg, ble en forsøksordning med felles menighetsråd for flere sokn etablert som ett av mange tiltak i prosjektet «Kirkelige reformer». Fra 2004 og frem til dags dato har 153 sokn hatt forsøk under denne ordningen, fordelt på 65 prosjekter. Høsten 2016 har Kirkerådet gjennomført en spørreundersøkelse blant de menighetene som hadde aktivt forsøk i forrige valgperiode. Tilbakemeldingene fra denne spørreundersøkelsen samt andre erfaringer som Kirkerådet er kjent med, danner grunnlaget for denne orienteringen.

Forsøksordningen har vist seg svært vellykket som en utprøvningsfase i områder der soknesammenslåinger har vært vurdert. Over halvparten av forsøkene som ble startet opp i 2009 eller tidligere endte med soknesammenslåing. Noen steder har erfaringene vist at rådsammenslåing ikke var veien å gå, og ugunstige soknesammenslåinger har blitt unngått. Ordningen har også avdekket at det å ha felles menighetsråd for flere sokn kan være et tjenlig unntak fra den ordinære lovpålagte rådsstrukturen også utover en forsøksperiode. Dette gjelder særlig der det felles rådet har omfattet et helt fellesrådsområde. Flere forsøk av denne typen ber nå om at en mulighet for permanent felles menighetsråd for flere sokn blir en mulighet i den nye kirkeordningen. Vurderingene fra denne saken vil inngå i Kirkerådets arbeid med ny kirkeordning, som etter planen skal behandles på Kirkemøtet i 2019.

Vedtak KR 65/16

Kirkerådet tar de fremlagte erfaringer fra forsøksordning med felles menighetsråd for flere sokn til orientering, og sender dette som en orienteringssak til Kirkemøtet 2017.

Enstemmig vedtatt.

KR 66/16 Vigsel og forbønnsliturgi 2017

Sammendrag

Kirkemøtet 2016 vedtok at det i tillegg til dagens liturgier for ekteskapsinngåelse og forbønn for borgerlig inngått ekteskap mellom kvinne og mann, «må utarbeides tilsvarende liturgier som inkluderer likekjønnede par og som kan brukes overfor alle par» (KM sak 17/16). Disse liturgiene innføres som ordinære liturgiske ordninger og gjøres gjeldende i hele Den norske kirke slik at alle medlemmene kan inngå ekteskap i sin lokale kirke. *Sakstittelen* har tidligere vært «Vigselsliturgi og forbønnsliturgi for likekjønnede og ulikekjønnede par.»

Kirkemøtevedtaket 2016 sier at de nye liturgiene skal være «tilsvarende liturgier» til de gjeldende liturgiene. Dette forstås slik at de nye liturgiene i form og innhold må ligge nært opptil de någjeldende liturgiene. Samtidig må de være forskjellige fra disse ved at de også kan anvendes overfor likekjønnede par. I Kirkemøtets vedtak er det også fastsatt at saken skal forberedes til behandling på Kirkemøtet 2017.

Liturgisaken ble først behandlet i Nemnd for gudstjenesteliv, deretter i Kirkerådet, som sendte saken på høring i perioden 16. juni – 8. september 2016.

Høringen bekreftet i hovedsak at høringsforslaget svarer godt til Kirkemøtets vedtak. Dette gav et godt grunnlag for å kunne arbeide videre med saken fram til behandling på Kirkemøtet 2017. Høringsdokumentene er tilgjengelig på kirken.no (<https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/horinger-i-kirkeradets-regi/>)

De viktigste endringene som høringen medførte var:

Benevnelsene for liturgiene forenkles til henholdsvis Vigsel 2003/Forbønn for borgerlig inngått ekteskap 2003 – og Vigsel 2017/Forbønn for borgerlig inngått ekteskap 2017.

Den utvidede treenighetshilsenen «I Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn: Vår skaper, frigjører og livgiver.» er tatt inn som et mulig alternativ. I tillegg er benevnelsen «Herrens bønn» endret til «Fadervår» i punkt 9, slik det er i gudstjenesteordningen fra 2011. Begge disse endringene har bakgrunn i at flere fremhever at kravet om *samsvar* mellom 2003- og forslaget til 2017-liturgien må gi rom for å ta inn vedtatte formuleringer fra Ordning for gudstjenesten (2011).

I det fremlagte forslaget til Alminnelige bestemmelser for liturgiene er krysshenvisningen til Tjenesteordning for menighetsprester, § 7 tatt ut. Mange mener at det ikke er nødvendig med en slik henvisning til annet lovverk, og det vil bli gitt veiledning om hvordan en best kan ivareta prestens og parets ønsker, når disse er uenige om valg av vigsels- eller forbønnsliturgi.

En formulering som har blitt kritisert av mange i høringen, er innledningen til de obligatoriske tekstlesningene i punkt 4 med ordene «stadfester Gud dette fellesskapet med sin velsignelse». Hele setningen er nå tatt ut av forslaget, da den ikke synes å

være nødvendig i sammenhengen. Det som sies her er allerede sagt i velkomstordene «Vi skal høre dere løfter til hverandre og be om Guds velsignelse over dere og hjemmet deres.»

Den første obligatoriske tekstlesningen som var foreslått i høringsforslaget, Sal 36, 6-10, er forkortet til vers 8-10. Den andre lesningen, 1 Joh 4,7-12, fikk liten oppslutning hos høringsinstansene og er erstattet med Kol 3,12-14. I tillegg til de nye tekstene som er foreslått, er en henvisning til 1 Mos 1,27a nå blitt det første som sies i innledningen til de to obligatoriske lesningene, i formen «Gud har skapt oss i sitt bilde...».

Et av hørings spørsmålene gjaldt forslaget om å ta inn 4 nye tekster i listen over bibeltekster som en velger å lese 2-4 tekster fra. De to obligatoriske lesningene i 2003-liturgien (1 Mos 1,27 – 28a og Matt 19,4-6) har god støtte i høringen for å beholdes som valgfrie lesninger i de nye liturgiene, som kan brukes både for likekjønnede og ulikekjønnede par.

1 Mos 2,18-20 er begrenset til kun vers 18 i det fremlagte forslaget og Rut 1,16-17 ble tatt ut i det forslaget som ble lagt fram for Kirkerådet i oktober. Av nye tekstforslag som flere enn én av høringsinstansene har fremmet, er følgende tatt inn: Fork 4,9-10a.12 og Gal 3,26-28.

Kirkerådet vedtok imidlertid i sitt møte 5.-7. oktober å ta inn Ruts bok 1,16b-17a i listen over valgfrie lesninger (enstemmig). Ordene «Vigselsordning for likekjønnede og ulikekjønnede par» ble tatt ut som undertittel på liturgiforslaget (vedtatt med 9 mot 5 stemmer). Kirkerådet la også til i sitt vedtak en henstilling om å igangsette en prosess for å oversette liturgiene til samiske språk, og oversendte så saken til Bispemøtet for læremessig uttalelse.

Bispemøtet behandlet saken Vigsel for likekjønnede par 17.-21. oktober 2016. Et samlet Bispemøte mener at denne liturgien følger opp vedtaket i Kirkemøtet på en sakssvarende måte. Biskopene har fortsatt ulikt syn på hvorvidt den nye vigselsliturgien bør anbefales også ved vigsel av ulikekjønnede par. Og mens noen biskoper hilser ordningen velkommen kan andre biskoper ikke støtte kirkelig vigsel av likekjønnede par. Bispemøtet konkluderer slik: «Med disse forutsetninger som bakgrunn har Bispemøtet ingen innvendinger mot at den oversendte liturgi fremmes som forslag til Kirkemøtet.» (BM sak 33/16)

I forslaget til vedtak er flere anliggender fra Kirkemøtets uttalelse fra 2016 tatt inn.

Saksbehandling

Jan Olav Olsen fremmet følgende helhetlige forslag til vedtak:

1. Kirkerådet oversender saken til Kirkemøtet for videre behandling og endelig vedtak.
2. Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet ikke å vedta nye liturgier for Ordning for vigsel 2017 og Ordning for forbønn 2017

Det ble votert alternativt mellom dette forslaget og det endrede forslaget fra administrasjonen, se under.

Dette forslaget fikk én stemme.

Kristin Gunleiksrud Raaum fremmet følgende endringsforslag:

Ikrafttredelse endres til 1. februar. Trykket utgave av liturgien vil foreligge mai 2017.

Administrasjonen trakk sitt forslag til fordel for dette.

Harald Hegstad fremmet følgende endringsforslag:

Ingressen endres til følgende:

På basis av KM 17/16 og BM 33/16 anbefaler Kirkerådet Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

Administrasjonen trakk sitt forslag til fordel for dette.

Trygve Rø og Karin Elin Berg fremmet følgende endringsforslag:

Punkt 4 endres til følgende:

4. Kirkemøtet viser til KM 17/16 og fastholder

- at prester har frihet til å velge om de vil foreta vigsel av likekjønnede par eller forbønn for borgerlig inngått ekteskap mellom likekjønnede. Andre kirkelig ansatte bør også ha en tilsvarende mulighet til ikke å medvirke ved den kirkelige handlingen.
- at uenighet i i dette spørsmålet teologisk bedømt ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes. Begge syn på likekjønnet ekteskap kan derfor gis rom og komme til uttrykk i kirkens undervisning og forkynnelse.

Administrasjonen trakk sitt forslag til fordel for dette.

Trygve Rø fremmet følgende endringsforslag:

I punkt 2 tas følgende ut:

Ordningene kan brukes når paret er en mann og en kvinne.

Administrasjonen trakk sitt forslag til fordel for dette.

På basis av KM 17/16 og BM 33/16 anbefaler Kirkerådet Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkemøtet vedtar *Ordning for vigsel 2017* og *Ordning for forbønn for borgerlig inngått ekteskap 2017*. Ordningene kan benyttes overfor alle par.
2. Kirkemøtet viderefører *Ordning for vigsel 2003* og *Ordning for forbønn for borgerlig inngått ekteskap 2003*. Ordningene justeres i tråd med gudstjenestereformens terminologi.
3. Kirkemøtet ber Bispemøtet utarbeide en veiledning til praktisering av vigsels- og forbønnsliturgi.
4. Kirkemøtet forutsetter at de nye liturgiene innføres som ordinære liturgiske ordninger. De gjøres gjeldende i hele Den norske kirke slik at alle medlemmer kan inngå ekteskap i sin lokale kirke fra 1. februar 2017. Trykket utgave av liturgien vil foreligge mai 2017.
5. Kirkemøtet viser til KM 17/16 og fastholder
  - at prester har frihet til å velge om de vil foreta vigsel av likekjønnede par eller forbønn for borgerlig inngått ekteskap mellom likekjønnede. Andre kirkelig ansatte bør også ha en tilsvarende mulighet til ikke å medvirke ved den kirkelige handlingen.
  - at uenighet i dette spørsmålet teologisk bedømt ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes. Begge syn på likekjønnet ekteskap kan derfor gis rom og komme til uttrykk i kirkens undervisning og forkynnelse.
6. Kirkemøtet henstiller til Samisk kirkeråd om at det igangsettes en prosess for å oversette vigsels- og forbønnsliturgi til de samiske språk.

Vedtatt mot én stemme.

KR 67/16 Sluttrapport skaperverk og bærekraft

Sammendrag

Prosjektet Skaperverk og bærekraft (SoB) avsluttes i 2016. Dermed avrundes et 9-årig samarbeid mellom Norges Kristne Råd (NKR); Kirkens Nødhjelp (KN) og Den norske kirke (Dnk) om en felles utfordring: at vår livsstil bidrar til å ødelegge Guds skaperverk og gjøre livet enda vanskeligere for verdens fattigste. Dette saksframlegget presenterer sluttrapporten til fellesprosjektet, med presentasjon av målsetting, tiltak, resultater og konklusjoner.

Saken presenter også utfordringen ved at Dnk ikke lenger har et felles kirkelig prosjekt som talerør i det offentlige rom på vegne av kirkene i Norge, og dermed også Dnk. Sekretariatet foreslår å føre videre en tydelig satsing på dette feltet, og bygge videre på det momentum som er etablert gjennom fellesprosjektet. Dette innebærer at Kirkerådet fortsetter å arbeide offensivt i fagfeltet – både med en selvstendig stemme og i samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere.

Saksbehandling

Kristine Sandmæl fremmet følgende endringsforslag:

Følgende blir nytt punkt 1:

Kristne og deres fellesskap rundt om i verden er i dag – mer enn tidligere – klar over at selve livet er truet. Så mange farer – særlig klimaendringer, men også fattigdom og økonomisk urettferdighet, trusler mot helse og velferd, vold og krig – truer menneskeheten og kan tære på håpet. Nettopp derfor er alle kristnes felles tro og forpliktelse nødvendig, hvor vi stadfester livets Gud og håpet som gis oss i Jesu Kristi liv, kors og oppstandelse. Kristne kalles til å stadfeste, opprettholde og beskytte livet.

Dette er et økumenisk kall. Én livets Gud, ett skaperverk, én menneskehet kaller Jesu Kristi ene kirke til forpliktelse og engasjement der hvor freden og rettferdigheten trues eller ødelegges

Enstemmig vedtatt.

Nåværende punkt 3 endres til følgende:

Kirkerådet ber Mellomkirkelig råd videreføre økumenisk og interreligiøst nettverksarbeid om klima og miljø.

Administrasjonen sluttet seg til nytt punkt 1 frå Sandmæl, men omformulerte tidligere punkt 3 til følgende:

Kirkerådet vil videreføre et offensivt arbeid med klima og miljø i forlengelsen av prosjektperioden. Kirkerådet ber Melomkirkelig råd videreføre økumenisk og interreligiøst nettverksarbeid om klima og miljø.

Vedtak KR 67/16   *Sluttrapport skaperverk og bærekraft*

1. Kristne og deres fellesskap rundt om i verden er i dag – mer enn tidligere – klar over at selve livet er truet. Så mange farer – særlig klimaendringer, men også fattigdom og økonomisk urettferdighet, trusler mot helse og velferd, vold og krig – truer menneskeheten og kan tære på håpet. Nettopp derfor er alle kristnes felles tro og forpliktelse nødvendig, hvor vi stadfester livets Gud og håpet som gis oss i Jesu Kristi liv, kors og oppstandelse. Kristne kalles til å stadfeste, opprettholde og beskytte livet.
Dette er et økumenisk kall. Én livets Gud, ett skaperverk, én menneskehet kaller Jesu Kristi ene kirke til forpliktelse og engasjement der hvor freden og rettferdigheten trues eller ødelegges
2. Kirkerådet tar sluttrapporten for Skaperverk og bærekraft til orientering. Rapporten gir et godt og omfattende bilde av hva som er oppnådd gjennom prosjektets levetid. Kirkerådet takker samarbeidspartnerne Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp for et godt samarbeid gjennom Skaperverk og bærekraft.
3. Kirkerådet slutter seg til de utfordringene som sluttrapporten skisserer, og ber om at rapporten sendes Kirkemøtet 2017 til orientering.
4. Kirkerådet vil videreføre et offensivt arbeid med klima og miljø i forlengelsen av prosjektperioden. Kirkerådet ber Melomkirkelig råd videreføre økumenisk og interreligiøst nettverksarbeid om klima og miljø.
5. Kirkerådet vil videreføre et bredt samarbeid med ulike organisasjoner og fagmiljø gjennom allianser som Klimavalgalliansen og ForUM for utvikling og miljø.
6. Kirkerådet støtter implementering av «Grønn kirke -miljøledelse i praksis» i samarbeid med Stiftelsen Miljøfyrtårn, og i tråd med KR 06/15.
7. Kirkerådet tar initiativ til å arrangere en årlig ledersamling om klima og miljø for kirker og kirkelige organisasjoner.

Enstemmig vedtatt.

KR 68/16 Samvirke mellom Den norske kirke og barne- og ungdomsorganisasjonene

Sammendrag

Virksomhet i regi av de kristne organisasjonene er mange steder en integrert del av menighetenes barne- og ungdomsarbeid. Dette utgjør en verdifull ressurs for kirken som det er viktig å videreutvikle i rammen av ny kirkeordning.

Ungdommens kirkemøte (UKM) 2016 vedtok en resolusjon om innmelding av menigheters barne- og ungdomsarbeid i organisasjoner. Med henvisning til Plan for trosopplæring, peker UKM på mulighetene som ligger i samarbeid mellom menigheter og organisasjoner.

Samarbeid mellom kirken og organisasjonene om tilbud for barn og unge kan fungere gjensidig berikende og bidra til rekruttering til barne- og ungdomsorganisasjonene. Mulighetene som ligger i dette er realisert i noen grad, men fortsatt er det uforløst potensiale på dette området som bør følges opp gjennom arbeidet med trosopplæringsreformen og i samarbeidsrådet for barne- og ungdomsorganisasjonene.

Saksbehandling

Harald Hegstad fremmet følgende forslag til vedtak:

Punkt 1 skal lyde:

1. Kirkerådet ser samvirket mellom barne- og ungdomsorganisasjonene og Den norske kirke som verdifullt og viktig, jf Plan for trosopplæring, Gud gir – vi deler. Et slikt samvirke er nødvendig for å få til en god vekselvirkning mellom tidsavgrensede trosopplæringstiltak og det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet.

Punkt 2 skal lyde:

2. Kirkerådet ber administrasjonen å videreføre dialogen med ledelsen i alle barne- og ungdomsorganisasjonene, både i møter med den enkelte organisasjon og i felles fora slik som Samarbeidsrådet for barne- og ungdomsorganisasjonene. I denne sammenheng bes administrasjonen vurdere behovet for mer formaliserte samarbeidsavtaler. Forholdet til barne- og ungdomsorganisasjonene må sees i lys av den generelle gjennomgangen av Den norske kirkes relasjon til kirkelige organisasjoner og institusjoner som Kirkemøtet har bedt om i sak 8/16, pkt. 3f.

Administrasjonen trakk sitt forslag til fordel for Hegstads forslag.

Vedtak KR 68/16   Samvirke mellom Den norske kirke og barne- og ungdomsorganisasjonene

1. Kirkerådet ser samvirket mellom barne- og ungdomsorganisasjonene og Den norske kirke som verdifullt og viktig, jf Plan for trosopplæring, Gud gir – vi deler. Et slikt samvirke er nødvendig for å få til en god vekselvirkning mellom tidsavgrensede trosopplæringstiltak og det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet.
2. Kirkerådet ber administrasjonen å videreføre dialogen med ledelsen i alle barne- og ungdomsorganisasjonene, både i møter med den enkelte organisasjon og i felles fora slik som Samarbeidsrådet for barne- og ungdomsorganisasjonene. I denne sammenheng bes administrasjonen vurdere behovet for merr formaliserte samarbeidsavtaler. Forholdet til barne- og ungdomsorganisasjonene må sees i lys av den generelle gjennomgangen av Den norske kirkes relasjon til kirkelige organisasjoner og institusjoner som Kirkemøtet har bedt om i sak 8/16, pkt. 3f.

Enstemmig vedtatt.

KR 69/16 Oppnevning av medlemmer til KAs landsråd

Sammendrag

Kirkemøtet har gitt Kirkerådet fullmakt til å melde inn det nye rettssubjektet i KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter.

Kirkerådet skal oppnevne 17 medlemmer til å representere rettssubjektet Den norske kirke i KAs landsråd for perioden 2017-2021, hvorav hvert kjønn skal være representert med minst 40 %, og minst 50 % må være medlem av sentralkirkelig råd eller bispedømmeråd.

Vedtak KR 69/16   Oppnevning av medlemmer til KAs landsråd

1. Kirkerådet oppnevner følgende medlemmer til KAs landsråd:

Karin Elin Berg
Leif Christian Andersen
Agnes Sofie Gjeset
Gard R. Sandaker-Nielsen
Anne Enger
Finn Huseby
Lill Tone Grahl-Jacobsen
Stein Reinertsen
Terje Fjellveit
Inger Helene T Nordeide
Ann-Kristin Sørvik
Marit Hermstad
Oddhild Klevberg
Jens-Petter Johnsen
Jan Rune Fagermoen
Elise Sandnes
Jan Ove Fjellheim

2. Kirkerådet oppnevner i prioritert rekkefølge følgende varamedlemmer til KAs landsråd:

1. Anne Berit Evang
2. Jan Olav Olsen
3. Gerd Karin Røsæg

4. Ole Kristian Bonden
5. Berit Nøst Dale
6. Lars Tore Anda
7. Ole Inge Bekkelund
8. Kai Krogh
9. Margareth Ranberg
10. Ingvild Kaslegard

Enstemmig vedtatt.

KR 70/16 Endringer i Kirkemøtets forretningsorden

Sammendrag

For å kunne ta i bruk digitale hjelpemidler i Kirkemøtets plenumssesjoner kreves enkelte endringer i forretningsordenens bestemmelser for hvordan debatt og votering i Kirkemøtet skal skje. Dette gjelder §§ 6-4 og 7-1 fjerde ledd om forslag, § 7-1 første ledd om hvordan tegne seg til innlegg, til replikk eller til orden, § 7-5 om avstemninger og § 7-6 annet ledd om avstemning i personvalg.

Vedtak KR 70/16   *Endringer i Kirkemøtets forretningsorden*

1. Kirkerådet fremmer saken til behandling i Kirkemøtet 2017.
2. Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

I

Kirkemøtet vedtar følgende endringer i Kirkemøtets forretningsorden:

§ 6-4 annet ledd skal lyde:

Forslag som et medlem ønsker å få tatt opp til votering, skal gis dirigentskapet skriftlig *på papir eller ved bruk av elektronisk møtesystem* umiddelbart etter at det er fremsatt, påført forslagsstillers navn. Normalt fremmes endringsforslag i starten av debatten.

§ 7-1 første ledd skal lyde:

Under debatt i plenum melder man seg til innlegg ved å vise navnelapp. Replikker til innlegg får man ved å vise navnelapp og to fingre. Det tillates to replikker og én svarreplikke i forbindelse med hvert innlegg. *Dirigentskapet kan bestemme at første og annet punktum fravikes ved bruk av elektronisk møtesystem.*

§ 7-1 fjerde ledd skal lyde:

Forslag i saksspørsmål som ikke gjelder dagsorden, forretningsorden eller voteringsorden, skal formes skriftlig og leveres dirigentskapet *på papir eller ved bruk av elektronisk møtesystem.*

§ 7-5 annet ledd skal lyde:

Avstemning foregår enten ved å vise stemmetegn, ved skriftlig avstemning *eller ved bruk av elektronisk møtesystem.*

§ 7-6 annet ledd første og annet punktum skal lyde:

Dersom valget foregår skriftlig *kan det skje enten ved stemmesedler på papir eller ved bruk av elektronisk møtesystem* På stemmeseddelen føres opp så mange navn som det antall som skal velges.

§ 7-6 annet ledd nåværende annet til fjerde punktum blir tredje til femte punktum.

II

Endringene trer i kraft straks.

Enstemmig vedtatt.

KR 71/16 Endring av menighetsgrenser i Døvekirken

Sammendrag

På bakgrunn av et høringsarbeid i Døvekirken har Oslo bispedømmeråd bedt Kirkerådet vedta mindre endringer av menighetsgrensene i Døvekirken, jf. forskrift 15. april 2015 nr. 1442 om ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten § 1. Konkret gjelder dette overføring av Sunnhordland prosti fra Døves menighet Bergen til Døves menighet Stavanger. I Døvekirken arbeid med menighetsgrensene er det også foreslått hvilket område av Døves menighet Stavanger som skal betjenes av menighetsutvalget i Kristiansand. Dette ligger det ikke til Kirkerådet å vedta, jf. forskriften § 9 fjerde ledd. I tilknytning til revideringen av grensene foreslås det i tillegg å gjøre navnestrukturen mer konsekvent. Det foreslås at alle døvemenighetene har navn ut fra byen der døvekirken er plassert.

Vedtak KR 71/16   Endring av menighetsgrenser i Døvekirken

Med hjemmel i forskrift 15. april 2015 nr. 1442 om ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten § 1 fastsetter Kirkerådet følgende inndeling for Døvekirken:

- Døves menighet Tromsø: Nord-Hålogaland bispedømme samt Lofoten, Ofoten og Vesterålen prostier.
- Døves menighet Trondheim: Nidaros bispedømme og Sør-Hålogaland bispedømme med unntak av Lofoten, Ofoten og Vesterålen prostier.
- Døves menighet Ålesund: Møre bispedømme.
- Døves menighet Bergen: Bjørvin bispedømme med unntak av Sunnhordland prosti.
- Døves menighet Stavanger: Stavanger bispedømme samt Sunnhordland prosti og Agder og Telemark bispedømme med unntak av Telemark fylke.
- Døves menighet Sandefjord: Tunsberg bispedømme samt Telemark fylke.
- Døves menighet Oslo: Oslo, Borg og Hamar bispedømmer.

Endringen gjøres gjeldende fra og med 1. januar 2017.

Enstemmig vedtatt.

KR 72/16 Kirkemøtets fordeling av midler for 2018 og orientering om budsjett for 2017

Sammendrag

Denne saken gjelder fordeling av statstilskuddet til Den norske kirke for 2018.

Dette er en oppfølging av:

- Kirkemøtets budsjettreglement, jf. sak KM 05/16,
- Kirkemøtets fordeling av midler for 2017, jf. sak KM 18/16,
- Kirkerådets oppfølging av disse vedtakene gjennom Kirkerådets budsjettvedtak for 2017, jf sak KR 61/16 Budsjett 2017 for rettssubjektet Den norske kirke og de sentralkirkelige råd
- Kirkerådets vurdering av ressursbehov og satsinger for 2018, jf sak KR 62/16

Vedtaket forutsetter at Kirkerådet har blitt rettssubjekt fra 1. januar 2017. Saken er en oppfølging av forvaltningsreformen som har som målsetting å få et tydelig skille mellom kirke og stat.

Kirkemøtet skal som for 2017 fastsette budsjetttrammene for de ulike gruppene i reglementet:

- Gruppe 1 gjelder Kirkerådet/Bispemøtet/bispedømmerådene og KUN.
- Gruppe 2 Internasjonale og økumeniske organisasjoner (kontingenter mv.).
- Gruppe 3 Tilskudd til andre institusjoner og kirkelige formål.

Det foreslås videre at det avsettes en ramme under gruppe 1 som skal dekke dagens på post 75, tilskudd til trosopplæring og tilskudd til kateketer, diakoner og kirkemusikk i menighetene. Tilskuddene forvaltes av bispedømmerådene og Kirkerådet.

Rammene for 2018 blir først kjent når statsbudsjettet for 2018 blir vedtatt i Stortinget i desember 2017. Dette vedtaket gjøres i forkant av Statsbudsjettet 2018. Slik vil det fortsatt bli hvert år fremover. På denne måten skaper Kirkemøtet forutsigbarhet omkring struktur, rammer og prioriteringer i budsjettet, gjennom føringer for Kirkerådets detaljbudsjettering på slutten av året. Det følger av

budsjettreglementet vedtatt i sak KM 05/16 at Kirkerådet har anledning til å omdisponere midler både innen og mellom gruppene.

Det ble forutsatt i komitemerknadene i sak KM 5/16 at fordelingsnøkklene mellom bispedømmerådene for 2017 videreføres i 2018. Det vil som oppfølging av komitemerknaden fra Kirkemøtet 2016 bli lagt frem en sak for Kirkemøtet 2019 med vurdering av eksisterende fordelingsnøkkel.

Vedtak KR 72/16   Kirkemøtets fordeling av midler for 2018 og orientering om budsjett for 2017

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å treffe følgende vedtak:

1. Kirkerådets vedtatte budsjett for 2017 tas til orientering.
2. Kirkemøtet fordeler tilskudd for 2018 etter følgende kriterier:

Tilskuddsgruppe 1: Den norske kirke:

1A Kirkerådet/Bispemøtet/bispedømmerådene, KUN og Svalbard kirke

- Kirkemøtet avsetter en felles ramme til Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene og KUN. Rammens størrelse er det som er igjen av den statlige bevilgningen når bevilgningen under pkt. 1B-3 er trukket ut.
- Av rammen avsettes det kr 10 000 000 til strategiske satsinger under forutsetning av at midler til prestestillinger ikke reduseres.
- Resterende midler fordeles mellom Kirkerådet/Bispemøtet/bispedømmerådene ved at fordelingsnøkklene fra 2017 videreføres.
- Bevilgning til Svalbard kirke er øremerkede midler og beløpet avhenger av tilskuddets størrelse.

1B Tilskudd til trosopplæring, diakoni og undervisning i menighetene

Kirkemøtet avsetter en ramme på kr 444 300 000. Prisjustering for 2017 og 2018 vurderes i forhold til tildelt ramme.

1C Tilskudd til kostnader på rettssubjektnivå

Kirkemøtet avsetter midler til felleskostnader for rettssubjektet på 2017-nivå.

Tilskuddsgruppe 2: Internasjonale og økumeniske organisasjoner

Kirkemøtet avsetter en ramme på inntil kr 11 000 000.

Tilskuddsgruppe 3: Andre institusjoner og kirkelige formål

Kirkemøtet avsetter en ramme på inntil kr 26 000 000, inkludert mulig prisvekst.

Enstemmig vedtatt.

KR 73/16 Forslag til medlem av styret for OVF

Sammendrag

Kirkerådet er er i brev av 31.10.2016 fra Kulturdepartementet bedt om å foreslå ett styremedlem og personlige to varamedlemmer til styret for Opplysningsvesenets fond.

Vedtak KR 73/16   Forslag til medlem av styret for OVF

Kirkerådet foreslår Karin-Elin Berg som medlem av OVF's styre i perioden 2017-2020. Som personlige varamedlemmer i samme periode foreslås som 1. vara: Aud-Karin Hovi og som 2. vara: Jan Rune Fagermoen.

Enstemmig vedtatt.

KR 74/16 Oppnevning til styret i Norges Kristne Råd 2017-2019

Sammendrag

Rådsperioden for nåværende styre i Norges går nå ut, og det skal oppnevnes nye medlemmer fra Den norske kirke for perioden 2017-19. Det er Kirkerådet som oppnevner medlemmene fra Dnk i Norges Kristne Råds styre etter forslag fra Mellomkirkelig råd.

Nåværende medlemmer fra Den norske kirke er:

Medlem:

Generalsekretæren i MKR

Preses

Petter Normann Dille

Vara:

Ass. Generalsekretær

Visepreses

Per Kristian Sætre

Det er presedens for at generalsekretæren i MKR er fast medlem av styret med ass. generalsekretær som vara.

Bispemøtet er også representert i styret. Det foreslås at Kirkerådet delegerer til Bispemøtet å oppnevne en representant med vara på BMs møte 12. desember.

Det er ønskelig at et medlem av Kirkerådet sitter i styret i Norges Kristne Råd. Dette blir enda viktigere i tiden framover nå som Den norske kirke ikke lenger er statskirke. Kirkerådet vil være viktig for det økumeniske fellesskapet i Norge – og omvendt.

Saken ble behandlet i MKRs møte 29.-30. november, sak MKR 46; og det var fremmet følgende forslag til vedtak:

Mellomkirkelig råd foreslår for Kirkerådet at disse oppnevnes til styret i Norges Kristne Råd for perioden fra Rådsmøtet 2017 til og med Rådsmøtet 2019:

Medlem:

Generalsekretæren i MKR

Medlem oppnevnt av BM

Medlem av Kirkerådet

Vara:

Ass. generalsekretær

Varamedlem oppnevnt av BM

Medlem av Kirkerådet

1. Kirkerådet oppnevner disse til styret i Norges Kristne Råd for perioden fra Rådsmøtet 2017 til og med Rådsmøtet 2019:

Medlem:

Generalsekretæren i MKR

Medlem oppnevnt av BM

Kirkerådets leder

Vara:

Ass. generalsekretær

Varamedlem oppnevnt av BM

Kirkerådets nestleder

2. Kirkerådet delegerer til Bispemøtet å oppnevne en biskop med vararepresentant til styret i Norges kristne råd.

Enstemmig vedtatt.

Vedlegg: Tale av leder i Kirkerådet Kristin Gunleiksrud Raaum 7. desember 2016

Det kunne være grunn til å miste pusten. Over tempoet, omfanget og alvorret i de endringene vi står midt i. Kirkens økonomi, avtaleverk og organisasjon knas og eltes. Og det HAR vært en høst med høy puls.

Men i dag puster jeg rolig.

Tirsdag 29. november ble det enighet mellom partene om et nytt avtaleverk for rettssubjektet Den norske kirke. Samme kveld ble protokollen mellom KA, Presteforeningen og de andre arbeidstakerorganisasjonene undertegnet. Det var et historisk øyeblikk: partene hadde forhandlet seg frem til enighet om lønns- og arbeidsvilkår for alle ansatte i det nye rettssubjektet Den norske kirke ved overgangen fra staten den 1. januar 2017. Vi har nå både en hovedavtale og en hovedtariffavtale på plass. Det er KAs avtaleverk som ligger til grunn samtidig som lønns- og arbeidsvilkårene for dem som skal overdras er sikret. Det har vært intense og krevende forhandlinger siden midt i september. Dette betyr at vi kan gå inn i det nye året og vite at viktige rammer er på plass, og arbeidstakere i rettssubjektet Den norske kirke er sikret trygghet under omstilling.

Jeg vil gjerne få benytte anledningen som arbeidsgiver til å takke partene for innsatsen og for forhandlingsviljen. Takk til arbeidstakerorganisasjonene og takk til KA som er vår arbeidsgiverorganisasjon. Nå skal det forhandles om lokale særavtaler og tilpasningsavtale.

For noen dager siden ble det også enighet om nytt statsbudsjett. Den norske kirke fikk en tilleggsbevilgning på 60 millioner til drift. Vi hadde bedt om 76 millioner, som var det vi trengte for å opprettholde nivået i 2016. Økonomien er og vil være krevende. Vi mener likevel at det vil være mulig å opprettholde prestestillingene og aktivitetsnivået for øvrig. Jeg vil gjerne også her få takke forhandlingspartnerne – og spesielt Krf. Også dette forhandlingsresultatet er avgjørende for at vi kan gå inn i den nye virkeligheten og være i stand til å holde vårt løfte om trygghet under omstilling. Jeg vil gjerne takke KR's direktør og hans stab som utrettelig har regnet og beregnet og forhandlet og forankret. Så må jeg også si at det har vært en svært positiv opplevelse å ha møtene i Stortinget og få lov til å formidle hva kirken er og gjør – altså hva landet får ut av disse pengene vi har bedt om. Jeg har opplevd stortingspolitikere som er grunnleggende opptatt av kirken og dens rolle og budskap. Rett som det var havnet vi i gode samtaler om hva kirken skal være.

Jeg har også behov for å komme med en kort kommentar til gårsdagens hovedoppslag i Vårt land om prester som ikke ønsker å være med over til det nye rettssubjektet. For Den norske kirke er det trist at noen ikke ønsker å være med over. De har selvsagt rett til å reservere seg. Men vi hadde trengt deres kompetanse og bidrag. Kulturdepartementet har bestemt at den økonomiske konsekvensen av slike valg er at lønnsmidlene til disse blir igjen i staten. Kirkerådet har sagt tydelig at vi mener det er urimelig at lønnen deres skal holdes tilbake fra rammetilskuddet til Den norske kirken

Det nærmer seg 1. januar med voldsom fart. Neste gang vi er samlet vil vi lede rettssubjektet Den norske kirke. Derfor er det viktig for oss å vite at rammeverk og ordninger er i ferd med å falle på plass. Det jeg har snakket om til nå er slike forhold som må være i orden. Kirkelig tilsatte må ha ordnede og trygge arbeidsforhold. De må få lønn når de skal. Den nye organisasjonen må fungere. Denne høsten har jeg fått se på nært hold hvordan vår administrasjon i kirkerådet og bispedømmeråd jobber systematisk med å få alt på plass. Vi har en plan, og selv om det stadig dukker opp nye detaljer som må gjennomtenkes og håndteres, virker stemningen god.

Alt dette jeg har snakket om til nå må være på plass, fordi kirken skal være kirke. Fordi vi som kirke ikke skal være nærsynt opptatt av økonomi og ordninger og rammeverk. Derfor må vi alle gjøre hva vi kan for å ikke bli dratt inn i teknikalitetenes sentrifugalkraft. «Det er en verdslig sak», sier Karlsson på taket når han har ødelagt Lillebrors dampmaskin. Og for å bli i Astrid Lindgrens verden: Marikken og Lisabeth har et ord for noe som er så fint og vakkert og dypt og vidunderlig at ordene nesten ikke strekker til: «Det er en salighetsting», sier Marikken om plast-ringen med den dypt røde steinen.

Kirkens organisasjon og økonomi er en verdslig sak. Men det som skjer i kirken, der mennesker møter Gud, det er en salighetsting. Og det spørsmålet vi alle – kirkelige medarbeidere – står overfor er: hva vil det si å være den folkekirken Grunnloven forutsetter. I 2016. I en ny rettstilstand. I en kirke som springer ut av noe helt annet enn pekuniære hensyn. Vi skal ikke være mindre kirke i den nye rettstilstanden. Vi skal være mer. Vi skal ikke være en innadvendt kirke som har nok med seg selv og sin egen struktur. Vi skal være en kirke, midt i verden, midt i menneskers liv. Fordi Guds ansikt er vendt mot verden.

I år har 40 000 mennesker meldt seg ut av Den norske kirke. Avisoppslagene har vært mange. Men kanskje ser vi på det fra feil vinkel. Etter at vi fikk den elektroniske selvbetjeningsløsningen på plass, er utmeldingen kun et tastetrykk unna. Dermed har vi etter mange år fått ryddet opp i medlemsregisteret. Ingen skal være medlem i et trossamfunn de ikke ønsker å være med i. Utmeldingstallet er rekordhøyt. Men det utgjør litt over 1 prosent av medlemstallet. Det spørsmålet vi virkelig må stille oss er dette: Når utmeldingen kun er et tastetrykk unna, hvorfor velger 99 prosent å ikke benytte seg av det? Hvorfor velger 99 prosent å være med i Den norske kirke. Er det fordi de et sted inne i seg vet og har erfart at i kirken kan de finne en salighetsting?

Jeg fant en salighetsting på søndag. Jeg var på gudstjeneste i Oslo domkirke ved markeringen av Kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep. Det var en sterk opplevelse. Musikken, dansen, liturgien, ordene. Det knuste glasset som uttrykte liv som var gått i stykker, perlene som fortalte om menneskers verdighet. Det var et nærvær av livets realitet og Guds realitet. Og jeg kjente at alt dette, som er utviklet som et svar på at mennesker krenkes på det groveste og dypeste, det trenger kirken for å være kirke. Gunstein Draugedalen sang teksten av Jan Terje Christoffersen: «Så la tak og vegger snakke, de har sett meg gråte før. La dem klage, la dem takke, la meg være ikke spør. Spør du meg, så vet jeg ikke, annet enn at jeg er her, ved et alter, ved en kilde, på et sted hvor Gud er nær.» Ressurscenteret har

hjulpet mennesker som har vært utsatt for overgrep og krenkelser til å kjempe med sin skam, og med å finne tilbake til sin verdighet. Og i dette er det skapt et språk som gir oss alle et glimt av Gud. Som når det ble sunget om «Det skjelvande liv eg har fått.» Da kan også jeg være der, med mitt eget skjelvande liv, på et sted der Gud er nær. Det er en salighetsting.

Folkekirken er fylt med mennesker, åndelighet og teologi i forbindelse med dåp, begravelse, vielse og konfirmasjon. Og i jula. Der skal vi være en kirke som forkynner evangeliet, som viser varme, som løfter frem kjærlighetens nødvendighet. Der kan mennesker oppleve at de står overfor et stort dyp. Av sannhet og av Guds nærvær. Der skal kirken igjen og igjen gi språk til julebudskapets innerste realitet. Som Ylva Eggehorns tekst, gjendiktet av Hans Olav Mørk:

Mot morgengry

Så kom du da til sist, du var en fremmed, en sagnfigur jeg hørte rykter om.

Så mange malte sine bilder av deg, du bar en annens bilde da du kom.

Vi trodde du var en vi kunne kjøpe, et navn å signe våre våpen med.

Vi bygget katedraler mot det høye, men du gikk hele tiden lengre ned.

Du er et barn som ligger på et jordgulv, du fryser om vi ikke griper inn.

Du hater vold, berører våre kroppar, du byr de elskende på moden vin.

Du stiger ut av alle tomme graver, du er en vind som sier: det blir vår.

Du kommer som en flyktning over fjellet, du følger oss dit ingen annen når.

Du er den sang om livet som jeg glemte, den sannhet jeg forrådte, dag for dag.

Jeg svek meg selv; det speil jeg alltid gjemte bar dine brådyp, dine ansiktsdrag.

Kom nær til meg og bli hos meg. Det mørkner, kan hende lysner det en gang på ny.

Ditt liv skal bære meg; en svarttross synger i nattetimen fram mot morgengry.

Dette skal vi forkynne, som den salighetsting kirken er satt til å gi til alle som kommer. Fortellingen om en sannhet som hele tiden går lengre ned, om oss selv om vårt liv, og om svarttrossen som synger når natten er som mørkest. Dette budskapet er kirkens forpliktelse, og i julen skal det synges og danses og hviskes i alle landets kirker, for alle som er kommet «ved et alter, ved en kilde, på et sted hvor Gud er nær.»

I julen er kirkens stemme i verden tydeligere enn ellers. Men kirkens stemme løftes stadig overfor mennesker som lider eller som strever. Kirkens stemme inn i verden

skal også være en anstendighetens stemme. Den skal aldri slutte å snakke tydelig om nåde og barmhjertighet. For en kirke som ikke viser nåde og barmhjertighet er ingen kirke. Derfor løftes kirken sin stemme for flyktningers menneskeverd, for samfunnets forpliktelse overfor dem som har rett til beskyttelse, men også overfor krenkede, utstøtte og sårede mennesker. Det siste året har jeg møtt så mange som har snakket om at de forventer at kirken skal være et annerledes sted enn resten av verden. At de forventer at kirken skal være det stedet der menneskeverdet aldri må vike, det stedet der diskriminering ikke skjer. Jeg tror det er uttrykk for at de har forstått noe av kjernen i evangeliet, og at de derfor har forventninger til hva kirken skal være. Jeg tror det handler om at de er berørt av et budskap som er så sterkt, så dypt, så sant at det forandrer verden. Det er en salighetsting.

Derfor er marsjordren til alle kirkelige medarbeidere nå før alle julens gudstjenester: Våg med frimodighet å være kirke, å gjøre kirke. Vi er ingen kirke på defensiven, en kirke for de synkende tall og de forstemmende statistikker. Vi er bærere av budskapet om Gud som ble menneske, som ble *et barn som ligger på et jordgulv, du fryser om vi ikke griper inn. Som er en flyktning over fjellet, som følger oss dit ingen andre går.*

Oppfordringen til kirkelige medarbeider er: hvil i tryggheten om å skulle forkynne dette budskapet, vær trygg i forvissningen om at dette er sterkt og viktig og nødvendig for så mange mennesker, slik at vi selv og andre kan finne varme og verdighet *ved et alter, ved en kilde, på et sted hvor Gud er nær.*